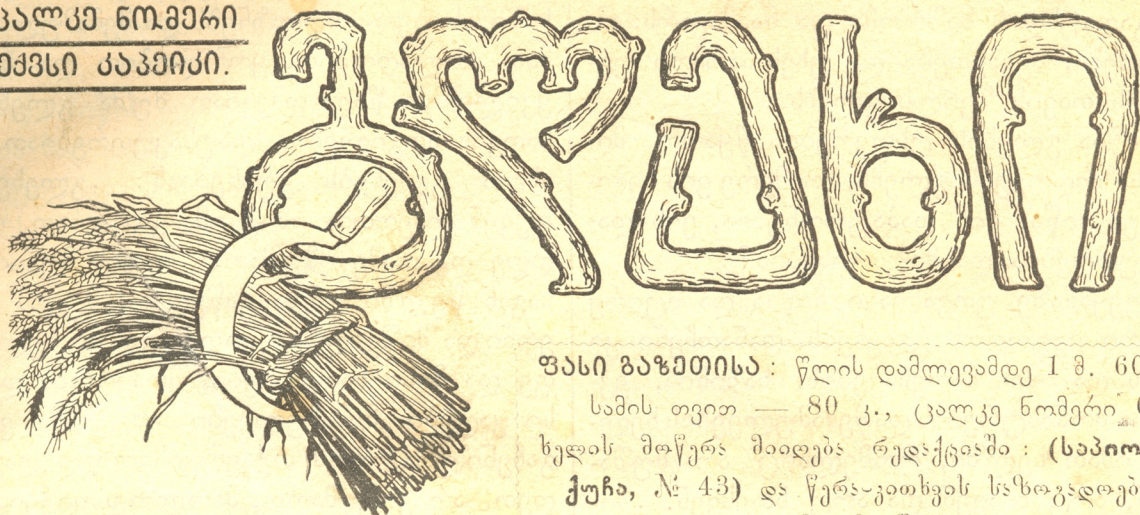

ცალკე ნომერი
მეხსი კაპეიკი.

ფასი გაზეთისა : წლის დამლევამდე 1 მ. 60 კ.,
სამის თვით — 80 კ., ცალკე ნომერი 6 კ.
ხელის მოწერა შეიძლება რედაქციასა : **(საპორტის**
ქუჩა, № 43) და წერა-კითხვის საზოგადოების
მდებარეობა.

ყოველკვირეული სახალხო გაზეთი

ზინაარსი

რედაქციისაგან. — მიწა. — ლექსი, ი. ველოშვილისა. —
გლეხი და მუშა. — გლეხის წერილები, ქართლელ
გლეხისა. — რა არის მამასახლისი, გლეხიშვილისა. —
მთაწარის ახალი კანონი უმიწო გლეხებისათვის. —
ჩვენებური ამბები. — რუსეთი. — შვიდი თავისუფ-
ლება.

„გლეხის“ რედაქცია ღია არის ყოველდღე
კვირა-უქმე დღეების გარდა, დღივს 10 საათიდან
12 საათამდის და ნაშუადღევს 4 საათიდან სა-
ღამოს 6 საათამდის.

ჩვენ შევტყვევთ, რომ ზოგი მეგაზეთე გა-
ზეთ „გლეხის“ თითო ნომერს ორ შაურად
ჰყიდის. ვაფრთხილებთ მკითხველებს და ერთ-
ხელ კიდევ ვაცხადებთ, რომ ჩვენი გაზეთი
ყოველგან : ქალაქებში და სოფლებშიაც, მა-
ლაზიებშიაც და ქუჩაშიც **ღირს 6 კაპეიკი.**

მიწა

„მიწა და თავისუფლება!“ გაიძახიან
გლეხები: „ისე ცხოვრება აღარ შეგვიძ-
ლიანო“. მართალია სიტყვაა : თუ გლეხებ-
მა მიწა და თავისუფლება არ მოიპოვეს,
ისევ მშვიდნი და შიშველნი იქნებიან,
ისევ დამონებულნი და გაჭირვებულნი
დარჩებიან.

მიწა და თავისუფლება! პირველი საქ-
მე გლეხისათვის მიწაა. როგორც თევზს

არ შეუძლია უწყლოთ ყოფნა და ადამი-
ანს უჭაეროთ, ისე არ შეუძლია გლეხს
ცხოვრება უმიწოთ. თუ გლეხს მიწა აქვს,
ის მადლარია, შემოსილია, სახლი აქვს და
კარი, გემრიელად ცხოვრობს, წელში გა-
მართულია, ცოლშვილს კარგად უვლის
და პატრონობს, მოყვარეს მოკვრულად
დაუხვდება და მტერს მტრულად. მაგ-
რამ გლეხს თუ მიწა არ აქვს, ის მუდამ
მშვიდია და შიშველი, სახლი არ უვარ-
გა, ოჯახში მწუხარება უტრიალებს, სულ
შეწყურებული და დაღონებული დადის, არ
იციის, რა არის ბედნიერება, მისთვის არ
არ არსებობს მზიანი მზიარული დღე.

გლეხისათვის მიწა ყველაფერია. მიწა
აძლევს მას საჭმელს და სასმელს, მიწის
შემოსავალით ყიდულობს ტანსაცმელს,
იკეთებს სახლ-კარს. მიწა აძლევს გლეხს
საღსარს გაჭირვების და დაღონების დროს.
ქორწილია, ნათვლა, თუ ტირილი, — მი-
წის ნაკოფი, მიწის შემოსავალია გლეხის
ერთად ერთი ხელის გამწყობი, ერთგულ
მეგობარი. გაუჭირდება გლეხს, მიწას მი-
მართავს; დაუღონდება — ისევ მიწასთან
მივა, მისგან გამოვლის შველას და დახმა-
რებას. დედამიწაო, ამბობს გლეხი და მარ-
თლაც მიწა დედაა გლეხისათვის. მივა გლე-
ხი მიწასთან, ჩაჰღვრის შიგ თავის ოფლს,

დახნავს, დასთესავს, გაალამაზებს, გასწმენდს, უბატრონებს და მიწაც ერთი ათად გადაუხდის ნაშრომს და ნაამაგარს: ამწვანდება, აყვავდება და უხვს სარჩოს უგზავნის თავის შვილს გლეხს.

მიწაა გლეხის ცხოვრების წყარო, მიწა ასახრდოვებს გლეხს, და მერე ვის ხელშია ეს მიწა, ვინ დაბატრონებია, ვის დაუსაკუთრებია და მიუთვისებია?

ქვეყანაზე უთვალავი მიწაა და მცირე ნაჭერი ეკუთვნის გლეხებს, დანარჩენი კი მეფის და იმის ნათესავების, ხაზინის, ეკლესია-მონასტრების და მემამულეების ხელშია, იმათ ხელში, რომელნიც არ მუშაობენ, არც ხნავენ და არც სთესვენ. „მიწა ჩვენიაო“, ამბობენ მეფე და მისი ნათესავები, თავადები და აზნაურები: „ჩვენი საკუთრებაო“, თითქოს მათის ოფლით იყოს გაკეთებული მიწა, თითქოს მათის შრომით იყოს ამწვანებული და აყვავებული მინდვრები და მთები; თითქოს მათ გაეყვანათ მდინარეები, მათ გაეშენებიათ ტყეები. ჩვენი საკუთრებააო, — ტყვილია და უსამართლობა. მიწა ქვეყნის გაჩენიდან არსებობს, მიწა არავის არ გაუკეთებია. მიწა გაჩენილია ისე, როგორც მზე, მთვარე, ჰაერი, მთელი ქვეყანა. ქვეყანა არავისი საკუთრება არაა: ჩვენ მოვსულვართ, ვცხოვრობთ, ვსარგებლობთ; მოკვდებით, წავალთ, ქვეყანა — მიწა, მზე, ჰაერი, ისევ აქ რჩება. არავის შეუძლია სთქვას: ჩემია მზე, ჩემია ჰაერიო. ასე არავის არ შეუძლია სთქვას: მიწა ჩემი საკუთრებააო. როგორც ყველას შეუძლია გათბეს მზის სხივებით, იცხოვროს ჰაერში, ისარგებლოს ჰაერით, ისე ყველას შეუძლია ისარგებლოს მიწით, სახლი დაიდგას მიწაზე, მოჭრას ტყე, დაამუშაოს მიწა, მოხნას და დასთესოს.

განა სამართალი იქნებოდა, ვინმემ რომ გამოაცხადოს: მზე ჩემი საკუთრებაა და თუ ფულს არ მომცემთ, ისე მზის სინათლეს არავის გაღირსებთო? ან კიდევ ვინმემ ჰაერს რომ დაეპატრონოს და ბაჟი დაადვას? სამართალი კი არა, ეს ქვეყნის დაქცევა, დაღუპვა იქნებოდა. აი, ასეთი-

ვე უსამართლობაა, რომ დღეს მიწა ხელში ჩაუგდიათ და დაუსაკუთრებიათ მეფეს, ხაზინას, ბერ-მოლოხნებს და მემამულეებს. მათ ძალადობით, ყოჩაღობით და მოტყვილებით წაურთმევიათ მუშა გლეხებისათვის ადგილები, დაუსაკუთრებიათ და ახლა გლეხებს ეუბნებიან: „გლეხებო! თქვენ ღმერთმა იმიტომ გაგაჩინათ, რომ დღე და ღამე იმუშაოთ, მეტის მუშაობისაგან წელში უნდა გაწყდეთ, მუდამ მშინი და შიშველნი იყოთ! ჩვენ კი ხელმწიფე და მისი ნათესავები, მთავრობა და მისი კაცები, მემამულეები იმიტომ ვართ გაჩენილნი, რომ თქვენ კისერზედ დაგაჯდეთ, არ ვიმუშაოთ, მხოლოდ ვიქეიფოთ და ვილხინოთ. გლეხებს მიწა არა გაქვთ ან თუ გაქვთ, ძალიან ცოტა, ჩვენ კი ღვთისაგან ნაბოძები ბევრი გვაქვს მიწა, მოდით, აიღეთ ჩვენი მიწა, იმუშავეთ, მოიყვანეთ პური და ნახევარი თქვენი იყოს და ნახევარი ჩვენი!“

ასე ეუბნებიან მუშა გლეხებს მუქთახორები, რომელთაც ყაჩაღობით და მძარცველობით ხელში ჩაუგდიათ მიწები. რა უნდა უპასუხონ გლეხებმა მათ? გლეხები ეტყვიან მეფეს და მის ნათესავებს, ხაზინას, ეკლესია-მონასტრებს, თავად-აზნაურობას: „გეყოფათ ამდენი უსამართლობა და მძარცველობა. ყველა ადამიანი ერთია, ყველამ უნდა იმუშაოს და ყველამ უნდა იცხოვროს თავის საკუთარის შრომით. ბატონყმობა და მჩაგვრელობა უნდა მოისპოს და აწ ჩვენ არავის არ ვემონებთ, ვიმუშავეთ მხოლოდ ჩვენი თავისთვის და ჩვენს ნაოფლარს არავის არ დავანებებთ. მიწა თქვენი არაა, მიწა მიწის მუშებისაა“. აი გლეხების სამართლიანი სიტყვა. სამართალი მოითხოვს, რომ მიწა ბატონებისა, თავად-აზნაურობისა და სხვა ამისთანა მუქთამჭამლებისაგან გადავიდეს მუშა ხალხის ხელში. სამართალი მოითხოვს, რომ მიწით უნდა სარგებლობდეს ის, ვინც მიწას დაამუშავებს, ვინც მიწაზე მუშაობს, მიწის მთელი შემოსავალიც მისი უნდა იყოს, ეს შემოსავალი მისი მარჯვენის ნაყოფია. მუშა კაცს რომ წა-

ართვა შრომის ნაყოფი და უსაქმურებს გადასცე, ეს დიდი უსამარლობაა, ამის შეწყნარება ყოვლად შეუძლებელია, ეს უნდა მოისპოს.

მიწა მიწის მუშებსაო, ვამბობთ. კარგი და პატიოსანი. მიწა უნდა ჩამოერთვას მეფეს და მის ნათესავებს და მემამულეებს, იმათ, რომელნიც თვითონ არ მუშაობენ მიწაზე, არ ხნავენ და არსთესვენ. მიწა იმას უნდა ჰქონდეს, ვინც თვითონ საკუთარის მარჯვენით მუშაობს მიწაზე. მაგრამ მიწები საკუთრებად კი არ გადაეცემა, კი არ დაურიგდება მიწის მუშა გლეხებს. დღეს რომ გლეხებს მიწები გადაეცეთ და უთხრათ: ეს სრული თქვენი საკუთრებაა, გინდათ გაყიდეთ, გინდათ დააგირავეთ, გინდათ დაამუშავეთ, — მაშინ მალე ისეთივე უსამართლობა გაჩნდება, როგორც დღეს არის. სოფელში ყოველთვის ერთი უფრო ღონიერია, მეორე უფრო სუსტი; ერთი უფრო მოხერხებულია, მეორე — არა. ერთს ბევრი ჰყავს შვილი მეორეს — ცოტა. ხშირად რაღაც უბედურება შეემთხვევა გლეხს — სეტყვა მოვა, ან ჭირი გაუჩნდება საქონელს, ან ვინმე მოუკვდება, — გაჭირვებული გლეხი მაშინვე მირბის მდიდართან, თხოვს დახმარებას და უგირავებს, ან მთლად ყიდის თავის მიწას. ამას მალე ის მოყვება, რომ ზოგს სრულიად დაეკარგება მიწა და ზოგი კი ბევრს შეიძინს და ვისაც მიწა ექნება, ის აუცილებლივ დაჩაგრავს უმიწო გლეხს, დაჩაგრავს ისე, როგორც მემამულეები ჩაგრავენ დღეს გლეხებს.

მაშასადამე რომ თავიდან ავიცილოთ ასეთი უსამართლობა, სამუდამოთ უნდა მოისპოს მიწის საკუთრება; მიწა არავისი საკუთრება არ უნდა იყოს, არ უნდა შეიძლებოდეს არც გაყიდვა, არც ყიდვა, არც მემკვიდრეობით გადაცემა, და არც დაგირავება მიწის. მიწა უნდა იყოს საზოგადო, საერთო, როგორც არის ჰაერი. მიწა უნდა იყოს საზოგადო კუთვნილება მთელი მუშა ხალხისა და ყველას უნდა შეეძლოს ისარგებლოს მიწით, იმუშაოს მიწაზე. ყოველი ადამიანი მიიღებს მიწას,

ვინც კი იმუშავებს, და მიიღებს იმდენს, რამდენის დამუშავება შეუძლია საკუთარის ძალღონით. იმუშავებს, მიწა მის ხეში იქნება; მიატოვებს მიწას და მიწა გადავა იმ საზოგადოების ხელში, სადაც ის ცხოვრობს; საზოგადოება კი მოსძებნის, ვის გადასცეს მიწა ხელახლა სასარგებლოდ.

ამას მოითხოვს საქრთალი: მიწა უნდა ჩამოერთვას ყველას, ვინც თვითონ არ მუშაობს მიწაზე, მიწა უნდა იყოს საზოგადო, მიწით უნდა სარგებლობდეს მხოლოდ ის, ვინც თვითონ საკუთარის შრომით დაამუშავებს მიწას.

ფ ი ქ რ ე ბ ი

—:—

ურემო, რასა ჭრიალებ,
ნაკრავ, რასა ხეჩქოა?
ზამთარ და ზაფხულ ვათქეპებ
ამ ცხენ მანდარ-ტექოა!

ესლაც გვიქრავს ნავი,
მგნამ სხვა ფაქა მაწკება:
ას რლაც „დუმა“ *) რომ არა,
ნეტა თუ გამაგვადგება?!

ამბობენ, ვითამც ხალხისკენ
ჩარხმაც შეატრავდა.
არა, ძმა, ეგ თქეჩი „დუმა“
უფალმაც გაატრავდა!

არ მჯერა, აბა რა მარგა,
ერთი მითხარი, ძამა:
ისევე ის მახარ ქედზედა,
ისევე ის მუქთა ჭამა!

ხმა ვერსად ამომიდა,
ქე ვლანარავებ ტეებოა:
თუ სლდექ ენა დავძარი,
გამწურენ მათარსეებოა!

სახლში ვერ შევალ შიშითა,
მანდარში დავალ კანკალითა,

*) „დუმა“ — სახელმწიფო სათათბირო.

მაჟეთ უსირცხვით თავისთვის,
რაც მოემკე ჩემის ნამგაღით!

აწა, ძმავე, რა ვქნა, ამევესო
მოთმინებისა ფაღას,
ეგ თქვენი „დუმა“ უფაღმა
დასწეველას, გაატაღას!

*
* *

ჟერ ისევე შარშან ერთს გოგოს
სხუდარს ჩაუკარ ფაღას,
ნეტავ აცოდეთ, რა აწის?
ურმის თვალივით მრგვაღას!

შეგონა, შემოდგომასზე
ჟვარს დავიწვრდი ღამასზე,
ემსით ნაკარას ვაკოტე,
სელი გადუსვა გავასზე!

მაგრამ, რა მექნა, რათ, როგორ?
გამძარტვეს ერთიანთა:
რაც მე შინ შემოვატანე,
წაიდეს ძაღის ძაღათა!

ესღაც აწა მაქვს იმედი,
რომ ვიგდო გოგო სელშია,
ფოსტის ფუღს მთხვეენ, ნაკარა
გამოვაქცეო ტეეშია!

თორე ვინ ჩავის გოგოსა,
ამსაც გამომაცღაინ,
და თუ ჩამიგდეს სელშია,
სუ გვერდებს ამომაცღაინ!

აწა, ძმავე, რა ვქნა, ამევესო
მოთმინებისა ფაღას.
ეგ თქვენი „დუმა“ უფაღმა
დასწეველას, გაატაღას!

ი. ევლოშვილი.

გ ლ ე ხ ი და მუ შ ა

ზოგიერთები ამბობენ, გლეხი სხვაა და მუშა
სხვაა, მათ საერთო არა აქვთ რაო. ეს შემცდარი
აზრია.

ყველაზე უწინარეს ქარხნის მუშათა დიდი
უმრავლესობა საფლებიდანაა ჩამოსული. სოფელში
ბრუნდება ქარხნის მუშა მოსასვენებლად,

სოფელში მიდის, როდესაც რამე უბედურება
შემემთხვევა. სოფელში ცხოვრობენ ქარხნის მუ-
შის დედა-მამა, და-ძმები, ხანდახან მისი ცოლი
და შვილიც. მუშა იგივე გლეხია, მხოლოდ სხვა
ტანისამოსი აცვია, მუშა და გლეხი მკვიდრი
ძმები არიან.

მაგრამ განა მარტო ნათესავები არიან ისინი?
მარტო სისხლით არიან ერთნი? არა, მათ ერთი
აქვთ სულიც. მუშა და გლეხი ძმები არიან იმი-
ტომაც, რომ ერთს ტათაში იწვიან, ერთნაი-
რად იტანჯებიან და ერთი აქვთ მისწრაფება.
მუშაც და გლეხიც ქონში და მიწურში ცხო-
ვრობს, ერთიცა და მეორეც ნახევრად მშვიერია,
ხეირიანი მოსვენება არ აქვს არც გლეხს და
არც მუშას, მშვირნი არიან და უსწავლელნი
რჩებიან გლეხის და მუშის შვილები. გლეხის და
მუშას აუტანელი შრომით და ოფლით არის
შექმნილი აურიცხველი სიმდიდრე, აშენებუ-
ლია სასახლეები, გლეხის და მუშის წყალო-
ბითაა, რომ მდიდრები განცხრომით ცხოვრო-
ბენ და ქეთფსა და ლხინში ატარებენ დროს.

გლეხსაც და მუშასაც ნაღველით ავესო
გული. მათ მოჰბეზრდა პირუტყვეული ყოფა და
მოინდომეს უსამართლობის მოსპობა და ადა-
მიანური ცხოვრების მოპოვება. ამიტომაც გლე-
ხები და მუშები გაიძახიან ერთხმად: „მიწა და
თავისუფლება! თავისუფლება და სამართალი
ყველასათვის, მშრომელი ხალხისათვის!“

ცხადია დღესავით, რომ თავისუფლება ერთ-
ნაირად სიჭიროა მუშისა და გლეხისათვის. თუ
გლეხს თავისუფლება არ ექნა, ისე ვერც მიწი-
საგან გაიხარებს. თუ ხალხს ნება არ ექნება,
თვითონ მოუაროს თავის თავს, როგორც მას
უნდა, მაშინ მიწასაც ადვილად წაართმევენ.
ვერც მუშები გააუმჯობესობენ თავის ცხოვრე-
ბას, თუ თავისუფალნი არ იქნებიან. თავისუფ-
ლება სიჭიროა ყველა მუშა ხალხისათვის. მაგ-
რამ მიწა, მიწა საჭიროა ყველასათვის? რათ
უნდა მუშას მიწა, რატომ უნდა შეიწუხოს მუ-
შამ მიწისთვის თავი? აშკარაა ამის პასუხიც. თუ
გლეხი მოიპოვებს მიწას, ეს სასარგებლო იქნება
ქარხნისა და ფაბრიკის მუშისათვის. მართლაც,
რატომ ისე ძნელია მუშისათვის სამუშაო დღის
შემცირება ან ქირას მომატება? იმიტომ, რომ
ყოველი ადგილზე ათი მთხოვნელი, უსაქმოდ
დარჩენილი მუშაა, რომელნიც მზად არიან მა-

რტო ერთი პურისა და თავშესაფარისათვის მთელი დღე და ღამე იმუშაონ. მერე ვინ არიან ეს უსაქმოდ დარჩენილები? მათი უმრავლესობა გლეხებია, რომელნიც სოფლიდან გამოქცეულან, გამოქცევიან უმიწობას. მათ რომ მიწა ჰქონდეთ, სოფელში დარჩებოდენ, იქ იმუშავებდენ და ქალაქის მუშებს ლუკმას არ გამოსტაცებდენ პირიდან.

ქალაქის მუშებისათვის სასარგებლოა, როდესაც გლეხი კარგათ ცხოვრობს, ამით მათი მდგომარეობაც უკეთესდება. ქარხნის და ფაფრიკის საქონელს უმთავრესად გლეხები ყიდულობენ; როდესაც გლეხები ქონებრივად გაღარიბდებიან, მაშინ მეტს საქონელსაც გაასაღებენ და მუშებიც მეტს ქირას აიღებენ. მეორეს მხრით, თუ მუშა კარგად იცხოვრებს, მაშინ გლეხიც მეტს გაყიდის თავის ნაწარმოებს და უფრო მოგებულნი დარჩება.

ამგვარად ერთნაირი ინტერესები აქვთ გლეხებს და მუშებს. ერთნაირად არიან დაჩაგრულნი, ერთი საქმე აქვთ და ერთად უნდა იბრძოლონ განთავისუფლებისათვის.

გლეხის წერილები

ამხანაგებო გლეხებო!

მე თვითონ გლეხი ვარ, სოფელში დავიბადე, გლეხებში გავიზარდე და ძალიან კარგად ვიცი გლეხის ცხოვრება და ვაივავლახი.

მამა ჩემი დიდიდამ საღამომდის მუშაობდა, ოფელში იწურებოდა, წელზე ფეხს იდგამდა და თავის ცოლშვილისთვის ლუკმა პურს შოულობდა. დიდის ტანჯვითა და წვალებით სასწავლებელი გამათავებინა და მერე რუსეთში გამგზავნა. რუსეთში რამოდენიმე წელიწადი ვიცხოვრე, იქაურობა მივიარ-მოვიარე, რუსი გლეხის ცხოვრებაც გავიცანი და ისევ ჩემ საქართველოში დავბრუნდი.

რუსი და ქართველი გლეხი ერთმანეთისაგან თითქმის არაფრით განსხვავდებიან. ორივენი ერთ უღელში არიან შებმული, ორივენი ერთნაირად იტანჯებიან მთავრობისაგან, მემამულეებისაგან, პოლიციისაგან და ყაზახ-რუსებისგან.

მაგრამ მათ შორის განსხვავებაც არის. რუსები სკოლებში, სასამართლოში და ყველგან

სამშობლო ენაზე ლაპარაკობენ, ქართველები კი მოვალენი არიან რუსული ენა ისწავლონ, თორემ სასამართლოში და სხვაგანაც ქართულად არავენ ალაპარაკებს. რუსის ბავშვი სკოლაში თავის სამშობლო ენაზე სწავლობს, ქართველი ბავშვი კი სამ-ოთხ წელიწადს რუსულ ენაზე თავს იმტვრევს და იტანჯება. რუსეთში შემოდებულია ერობა, ესე იგი, ხალხს ნება აქვს თვითონვე განაგოს თავისი შინაური საქმეები. მართალია, მთავრობა ამ ერობას ძალიან აჭერს ხელს და თავისუფლად განძრევის ნებას არ აძლევს, მაგრამ ხალხის არჩეული კაცები მაინც მუშაობენ და სოფელს ეხმარებიან. ერობას სოფელში გზები გაჰყავს, ხალხს წამლობაში და ექიმობაში ეხმარება, სკოლებსა ხსნის, გლეხებს კარგ გუთნებსა და იარაღს ურიგებს და მიწის შემუშავებას ასწავლის. ორმოცი წელიწადია, რაც რუსეთში ერობა შემოიღეს და ამ ხანში ერობამ ბევრი სარგებლობა მოუტანა რუსის გლეხკაცობას. რუსეთის მთავრობამ ჩვენთვის ასეთი კულმოკვეცილი ერობაც დაიშურა და ჩვენი გლეხობა ვიღაც ბოქაულებსა და გუბერნატორებს დაუყენა ყმებად. რათა? რისთვის? ჩვენ რაღა დავაშავეთ? წლისა და წლის თავზე მთავრობა ხალხს ტყავს აძრობს, იმოდენა ფულს აგროვებს და დღემდის გლეხებისათვის არაფერიც არ გაუკეთებია. რათა? იმიტომ, რომ მთავრობას არ უნდა ჩვენი განათლება, არ უნდა, რომ თვალები ავახილოთ, ყურები გამოვიჩიჩქნოთ და ჩვენც ადამიანები გავხდეთ. გლეხკაცობამ რომ თვალები აახილოს და განათლება მიიღოს, ის მაშინვე დაინახავს, რომ იმისი ფული, ნაოფლარი და ნამუშავარი სხვის ჯიბეში მიდის. დაინახავს ამას და იტყვის: რათა და რისთვისაო? იტყვის ამას და აღარ მოინდომებს უღელში შებმას, ვიღაც მუქთახორა წურბელებისთვის მუშაობას, სხვის გულისათვის დღე და ღამე მუშაობას. ეს კი წურბელა მთავრობისთვის და მუქთახორა მემამულეებისათვის სახეირო არ არის. ჩვენ, გლეხებმა, განათლება რომ მივიღოთ, თვალები რომ ავახილოთ და ყურები გამოვიჩიჩქნოთ, ერთმანეთს ხელი ხელს მივცემთ, პირს შევკრავთ და ვიტყვიო:

ქმარა მონობა! გვეყო ამოდენა ტანჯვა

და წვალება! გვეყო ამოდენა უსამართლობა და სარცვა-გლეჯა!

ჩვენ რომ ერთი პირი გვეკონოდა, დღემდისაც ვეტყოდით მუქთა ხორა წურბელებს:

დღეის იქით ჩვენ თქვენთვის ხელსაც აღარ გავანძრევთ! დღეის იქით ჩვენ თავისუფალი ხალხი ვართ და თავისუფლად გვინდა ჩვენივე ნამუშავეარი და ნაოფლარი ჩვენვე მოვიხმაროთ! დღეის იქით არც ღალას მოგცემთ, არც ფოსტის ფულს, არც დრამას, არც გზირს შევინახავთ, არც მამასახლისსა და არც მღვდელს!

მაგრამ...

ვაი დედი ჩვენი ღმერთსა! არც ერთი პირი გვაქვს, არც ერთობა, არც ძმობა, არც გამბედაობა, არც ვაჟკაცობა და არც სიმამაცე. **ბარემ ჩვენი ცოლები ლეჩაქები დავიხუროთ და ისე გავიაროთ.** ესღა გვაკლია, თორემ სხვა რამეში რაში გვეტყობა ვაჟკაცობა? დავინახავთ ერთ ან ორ კახაკსა და ქუდ მოგლეჯილები გავრბივართ. დავინახავთ ბოქაულსა და თავგის სორო ათ თუმნად გვიღირს. ვინ არ გინდა, რომ თავში არ გვიფაჩუნებდეს! გზირი, მამასახლისი, ბოქაული, მაზრის უფროსი, ერი, ბერი, მღვდელი და სოფლის წურბელა ჩვენი უფროსია, ყველა ჩვენ გვიბრძანებს, გვიყვირის, გვლანძღავს, გვაგინებს და გვათრევს. ჩვენ კი თავ ჩაღუნული ვდგევართ და ყველაფერს ვითმენთ.

წრეულს იანვარში და თებერვალში ყაზახ-რუსებმა მთელი საქართველო აიკლეს, გააოხრეს, გადაბუგეს, გაავერანეს და მიწისთან გასწორეს. სახლ-კარი დაგვიწვეს, რაც გვებადა, დაგვტაცეს და ცოლებსა და ქალებს ლეჩაქი ახადეს. მერე ჩვენ სად ვიყავით? ჩვენ რას ვაკეთებდით? მხოლოდ თავგებივით სოროებში ვიმალებოდით, კახაკების წინ ვიჩოქებდით და ბოდიშს ვიხდიდით.

სირცხვილი ასეთ ვაჟკაცებს! სირცხვილი იმ ქმრებსა და მამებს, რომელთაც ცოლები და ქალები შეუგინეს და ისინი კი ტყეებში იმალებოდნენ. რა პირით უნდა შეხედოს ასეთმა ქმარმა ან მამამ თავის ცოლსა და ქალს?

რამდენი დანიშნული ვაჟკაცი შერცხვა! რამდენი დასანიშნი ქალი დაიღუპა!

უწინ ჩვენ ქვეყანას ბევრჯერ დასცემია

სპარსელი და ოსმალო. ბევრჯერ აუოხრებიათ და აუწიოკებიათ პატარა საქართველო. მაგრამ ასეთ შერცხვენას ქვეყანა ჯერ არ მოსწრებია. ჩვენი მამაპაპა იარაღით იცავდა თავის კერას, ცოლშვილს და თავის სახლის კარებთან კვდებოდა. ეხლა კი ჩვენ სახლკარსც თავი დავანებეთ, ცოლშვილსაც და მშიშარა კურდ-ღლებივით ტყეში გავიქეციით დასამალავად!

მაგრამ მარტო ყოზახ-რუსებს არ ავეუოხრებიათ. ყაზახ-რუსების გარდა კიდევ ბევრი ვინმე აოხრებს ჩვენს სახლ-კარს, კიდევ ბევრი ვინმე იკლებს ჩვენს ცოლშვილს, კიდევ ბევრი ვინმე გვეცარცვავს და გვეყვლეფავს.

ამ წურბელაზე, მუქთახორა მაწანწალებზე და არამკითხე ბატონებზე მერე მოვილაპარაკოთ.

ქართველი გლეხი.

რა არის მამასახლისი?

ვევლას, ვისაც კი მცირედი უფლება მახინც მიუღია მთავრობის წყალობით თუ ხაფხის დრეკით, მშრომელს გლეხობას უეჭველად ბატონად გადაქცევას; მერე ისეთ ბატონად, რომ ცა ქუდათ არ მიახნია, დედამაწა ქალამნად. მთავრობის დანიშნული გლეხობის ასეთი ბატონები არიან: გუბერნატორები, მაზრის უფროსები, ბოქაულები და უფრო დიდი ბობოქებიც; ესენი ისე მადლა იტყვენ თავს, ისე უეურებენ თავიანთ ხელობას, რომ თითქმის ისინი კი არ იუენენ ხაფხისთვთვთ, არამედ ხაფხი იფოს იმთათვის სწვევდი იური. გაჭირებულს გლეხს ასეთი გაფინიზებული ვაჟბატონი გულის დარღვს არც კი მოუსმენს; არ აკადრებს ჭუჭყიან გლეხთან ბასის, თავის დამცირებლს, თუმცა იმთა მოვალეობას, ვევლას მოუსმინონ, ვევლას გასაჭირი და სხვაგვარი გაიგონონ და შესაფერი წამაღაც დასდონ. აბა იმთათან დიდმა კაცებმა, ნახად გაზრდილებმა, გლეხებს თავი როგორ გაუფადრონ, სამ სხვაგვარებაში დასცილებენ, ქალები და კავალრები შეარცხვენენ მკანაირის „ცუდა საქციელათვის“!

ასე აქცევიან თითქმის ყოველთვის მთავრობის უურ-მოჭრად მონა ემება—ბოქაული, მაზრის უფროსი, გუბერნატორი და სხვა „დიდებიც“.

მაგრამ, ამ ვაჟბატონების უფრო ცუდა საქმე ის არის, რომ გლეხობისაგან ამოწეულს და და-

ეუბნებულს კაცს — მამასწავლის ისე რეზინან და
 აუკუღმართებენ, რომ სოფლის მამასწავლის გლეხი
 კაცო კი არ გვეხებოდა, არამედ სეზრე ჩინოვნიკი
 გლეხის ტანისმოსში გახვეული; ეს მამასწავლისა —
 ჩინოვნიკი მზით არის უფველი ნაბიჯის გადადგმასე
 თავის მოძმე გლეხს, გინდა უკანასკნელი გაჭირ-
 ვებისა იხვეობდეს, ცხრად ზირი ტყავი აძროს,
 ცოცხლივ გაატყავს, ოღონდ თავის მწველობელ
 მთავრობის გული მოაგოს, ან თავისი გაუმიძღა-
 რი ანგარების მოფარე გული დაიკაყოფოდეს.

ჴო და, გუბერნატორი რაღა გავამტყუნო, რა-
 დესაც გუშინდელი ჩემი ამხანაგი — ძმა გლეხი,
 მამასწავლისად რომ ვგირჩიე, ისე გაშიდიდაცდა,
 ასე იფხვირებს თავ ცარიელი მამალი ინდოური-
 ვით, თათქის ერთი ის იქონს ქვეყნად დიდებულად,
 მეორე სტამბოლის სულთანა!

ამ გადადგომებს კიდევ თქვენი ჴირი წაუღია,
 სხვათნოვ რომ აღარ აწუხებდეს ასედაც შეწუხე-
 ბულ-გაჭირვებულს გლეხ-კაცს.

სახიჯარი რომ ექმნება გლეხს, ჴერ ხომ
 ძლიავს მიჭებდვას „ბატონ მამასწავლისთან“. ახ-
 ლა თუ ასეთი ხელ ჩასკადებელი, განსაზმართლე-
 ბელი საქმეა, ხელ ცარიელი როგორ მივიდეს,
 სირცხვილია. სულ ერთია „უჭუჭეთ“ საქმე ამის
 სისარკებლთ არ გაკეთდება. ეს გულაკეთილობა
 მამასწავლისებისა გლეხებმა კარგად შეიგნეს, შეის-
 წავლეს, და იძულებულნი არიან, თუ საქმის გა-
 კეთება სურთ, თან ხელის ჴუჭუიცი უნდა მიიტა-
 ნონ მოციქულად. თუ ვერა და იბუყვდოს ობო-
 ბას ქსელში გამბულ ბუზავით „დაუდევარმა“ მოხი-
 ვარმა.

საქმე არც ისე უბრალოა, როგორც ზოგი-
 ერთს ეგონება. მივიდა გლეხი, მიუტანს ქრთამად
 წითელი ქაღალდი; არა, უფრო ხშირად ბატონ
 მამასწავლისებს ასეთი კაცები ჴევათ შეგობრად,
 რომლებიცაა შუამავლობენ ქრთამის აღებაში. მი-
 თომ გლეხს სიკეთეს უშვრებიან, საქმეს ური-
 გებენ მამასწავლისთან და თან კი ქრთამს ცინც-
 ლაჴენ ბატონისთვის ეს დაცემულია. ერთმა ასეთ-
 მს შუამავლმა — ნამამასწავლისარმა შემომჩავლა
 ერთხელ (მგონი თითონაც ანანა მერე), რომ ეს-
 ლანდელი მამამასწავლისი არ ვარგა, წინანდელი
 უფრო სინდისიერა იყოფა.

— როგორა მეთქი, ვკითხე.

— ასე, ამის რომ მიუტანდა გატანე-
 ბულს იუულს, უწილთ არ გამიშვებდა სოღმე.

ეს კი ასეთი უსვინდისო წუწვია, თუმცა რომ
 მიუტანო, არ იტყვიან, აჴა, ეს ერთი მამასწავლი-
 ნი განსამრჯელოფო. აი ასე აკეთებენ საქმეს სოფ-
 ლის მოხელე და ბობოქრები.

მამასწავლისის აღვირ - ახსნილობას სწავლარა
 არა აქვს, რაც სარჯის გაწერას შეესება, ან ამის
 აკრეფის. აქ სულ მოლად აშქარავდება, ვინ არ
 ესამოვნება და ვისა სწავლობს.

მართალია, ხალხი თითონ ირჩევს სარჯის გამ-
 წერებს, მაგრამ გამწერება მამასწავლისის შამქვეშ
 იმყოფებიან და მამასწავლისი მანინგ ვეგლათორის
 თავი და ბოლთა, სულ ამის ხელშია მთელი სო-
 ფელი. უნდა ატარებს, სურს და აღხინებს, აცი-
 ნებს.

ეგრეთვე იტყვიან მამასწავლისები ბეგრის გა-
 ვვანის დროს. მეტის მეტად უსამართლოდ იციან
 ბეგრის განწილებას: ზოგს სძმი ურმის საქონელი
 ჴევას, ისიც უღელს აბაშს, ზოგს ერთი უღელი
 ხარი აბაღია და ისიც ამისთან გწვევს ბეგარას. ან
 კიდევ ვინც მოასწრობს, „დაიხსნის“ თავს ბეგ-
 რიდან ან ფულთ, ან არეთ, ან სხვა რითიმე.
 ამოდენა უსამართლობას და ეოველივე და-
 მანურ უფლებების შელახვას ისიც თან სდევს,
 რომ ამოხეულს, თავის დაეუბნულს ასეთის მივ-
 ნე კაცს გლეხკაცობა ვეღარ გადაყენებს სოღმე
 თავის სურვილითვე. ეს ვაჟბატონები იქამდის თა-
 მამდებიან, რომ ხალხის სვეგდური, ხალხის უკ-
 მყოფილება, ხალხის ღანძღვა-გინება ამისთ გა-
 სქელებულ სვინდისის კანს ვერ ატანს; ვერა
 გრძობენ, რომ ხალხს ისინი კვავრება, ამიტო-
 მაც ხელმეორედ და შესამედაც ამოაჩევიანებენ
 ხოღმე თავს მამასწავლისად. მეტყვიან, რათ ირჩე-
 ვენ თვითონ გლეხებთ? იმიტომ, რომ ზოგს
 ეშინიან, ზოგი მოსეიდულთა, ზოგი თავს არი-
 დებს და ამ დაქსაქსეთ გაიძვერა ვაჟბატონები
 სარკებლობენ. მე ბევრა მაგალითები ვაიცი ამ-
 ნაირის ობიებისა არამც თუ ძველი წესწეობილე-
 ბისა, არამედ ახალი დროებისაც. თურმე სოფელ
 ხაშში „ახალ დროის“ მამასწავლისის ხალხი ეუბ-
 ნება: მოგვშორდი, შენი აღარც ვაი გვიანდა, აღარც
 კარგი; რაც მოხდა, ეგერ გვემოფე მოსახელე-
 ლადა, მაგრამ შენც არ მომიკვდე. ის თურმე
 ეუბნება ხალხს: ესღა რომ ახალი არჩევანი იქე-
 ბა, თუ მე ამოჩევთ ისევე მამასწავლისად, ხომ
 კარგი, თუარა და მთელი სოფელი განსაცდელში
 ჩავარდება. აი ამისთანა გულ - შამატკავრები

არა მამსახლავს. ისინი ხალხისთვის კი არა ზრუნავენ, არამედ სკუთარის ჯიბისთვის და თავისთვის. ხაშქლებს რომ ვერ გადაუგებიათ თავიანთ მამსახლავს, რა არის მიზეზი? მიზეზი ის გასწავთ, ერთობის ძალა კარგად არა აქვთ შეგნებული; არ ესმით, რომ თუ ერთხარად მოისურვებენ, ვერც მამსახლავსი შეაშინებთ და ვერც რჩებიანთ ეშმაკი. ჯერ-ჯერობით ჩვენს გლეხობას ერთობის სიმტკიცე აკლია, ეს უნდა შეიგნოს გლეხმა და ერთობას ხელი შეუწყოს.

მაშინ მამსახლავსი ვერ დასწავლავს სოფელს. სოფელი თვითონ უნაღრუნებს თავის თავს. სოფლის ერთობა გააჩნევს და მოაწოდებს სოფლის საქმეებს, სოფლებში შეიკრებიან და ერთი მკარესთან მოლაშხანებთ დაადგენენ, თუ რა არის სასარგებლო და მავნებელი სოფლისთვის. როდესაც მთელი სოფელი თვითონ გაუძღვება თავის საქმეებს, მაშინ სოფელი დიდიხარა იქნება, მას ვერაფერს დასწავლავს ვერც მთავრობის კაცი და ვერც სხვა ვინმე, ვაჭარი ანუ შემამუღე. მამსახლავსი უნდა ასრულებდეს ერთობის დადგენილებას, ის უნდა აკეთებდეს მხოლოდ იმას რაც სოფელი მიანდობს. მამსახლავსი უნდა იყოს სოფლის სურვილის მისრულებელი, სოფლის მსახური.

დღეს მამსახლავსი ხალხის მტერია. მართალია, მამსახლავსი სოფელი ირჩევს, მაგრამ მამსახლავსი სოფლის მხაგრელია, იმიტომ, რომ ზურგი აქვს გამაგრებული მთავრობისკენ, მამსახლავსი მთავრობის კაცია, ჩინოვნიკი.

რა ქნას გლეხმა კაცმა, რა უფოს მამსახლავსის, ამ უბრალო მოხელეს, როდესაც იმის მოვრუვლია დიდი ბოქაული, მხრის უფროსი და სხვაინი. სამართალი ვიდასთან ეძიოს? ამის მაგალითებიც ბევრია. რასაკვრელია, ვეღარაფერს აწეობს ამ ხატარა დობემძვრელასთან, როდესაც დიდი ბასრ-კლანჭებიანი არწივი მას მოვრუვლობს.

მამსახლავსი ცხადია, რომ ჯერ უნდა მალავი, დიდი მოხელეები მიანისტრები, გუბერნატორები უნდა გადაეგნებულ აქმნან. სახელმწიფოს მთელი მართვა გამტებლობა უნდა გადავიდეს ხალხის მიერ არჩეულ კაცების ხელში. მუწუგი თუ ძირიანად არ ამოვარდა, ზემოთა ხირის მორჩენა შეუძლებელია. ის „ბობოქლებიც“ ძირი და თქვისა ხალხის მწუხარების. ეს კი მაშინ იქნება შესაძლებელი, როცა ხალხი შეერთებული იქნება, ხელი ხელს მისცემს, მთელი სახელმწიფოს მშრომელი

ხალხი ერთმანეთს ხელს გაუწვდის ამხანაგურად, მხარს დაუჭერს ერთმანეთს ჭირში და სხვაში.

მთელი სახელმწიფოს შეერთებული მშრომელი ხალხი დაამარცხებს მიანისტრებს და გუბერნატორებს! შეერთებული ცალკე სოფლის გლეხები კი თავიანთ განატრენიულს მამსახლავსს.

ამხარად, საჭიროა შეერთებული ძალა მშრომელ ხალხსა, რომ თავი დაუდგინოს უსამართლობას, შეწუხებას და გატყვევებას.

გლეხი შვილი.

მთავრობის ახალი კანონი უმიწო გლეხებისათვის

მუშა ხალხმა დიდი ხანია გაიგო, ვინცა ბოძანდება დღევანდელი მთავრობა და არაფითარ სიკეთეს არ გამოქვას მისკენ. მთავრობა ხალხის დაუძინებელი მტერია, სულ იმას ცდილობს, როგორმე ხალხი მოატყუილოს, დახაგოს, შეავიწროვოს. რასაკვირველია, მთავრობას არ აწუხებს ხალხის გაჭირვება, ის უურადლებას არ აქცევს ხალხის მოთხოვნილებას.

მთელი რუსეთის გლეხობა თვსხე აღსდგა, როგორც ერთი კაცი, და თხოულობს მიწას: ჩამოერთვის ეველა მიწები საზინას, მეფეს და მის ნათესავებს, ეველსა მიანისტრებს, თავად-სწავრობას და უსუსიდელოთ გადაეცეს მიწის მუშებს. გლეხები გაიძახიან: ან მიწა, ან სიკვდილი! ამ დროს ჩვენი დახვსებული, გასწვნილი მთავრობა ახალს კანონებს ადგენს ხალხის მოსატყვილებლად და დასაბრძანებლად.

ამ დღეებში მთავრობამ სახელმწიფო სათათბიროს წარუდგინა დასამტკიცებლათ კანონი, რომელიც ამბობს:

- „1. მიეცეს მტირე-მიწიან გლეხებს ხელსაწყოთა ვირობებში ეველა სახელმწიფო მიწები, რომელიც გამოხადევი იქნება დასამუშავებლად;
2. რადგანაც სახელმწიფოს არა აქვს იმდენი მიწა, რომ დაკმაყოფილოს ეველა უმიწობით გაჭირვებული გლეხ-კაცი, იმიტომ სახელმწიფო ხარჯსხე იქნას გამოხადეული კერძო ხირთა საკუთარი მიწები მესაკუთრეთა ნებყოფილობით;
3. სახელმწიფო ხარჯსხე გამოხადეული მიწები მიევიდას უმიწაწყოთა გლეხებს მისაწვდენ თასებში;
4. დაწესდეს, რომ არ შეიძლება სახელმწიფოს მიერ გლეხებისთვის გადაცემული მიწები მიევიდას არა გლეხთ და არც კერძო ხირთ შეუძლიანთ შეეხონ ამ მიწებს;
5. მტეი დახმარება აღმოუჩნდეთ გადა-

სახლები მსურველ გლეხებს ხსელ ადგილებში წასვლისა და იქ მოხარების მოწყობისათვის 6. ისეთ გლეხებს, რომელთაც არა მხოლოდ მიწის მუშაობა, გაუადვილდეთ სხვადასხვა მიწების გაყოფა. გაუმჯობესდეს მიწის მუშა გლეხების-მათ სჯობსა მიწით სარგებლობის საქმე ისე, რომ მსურველნი გადავიდნენ ერთ სამსახურადან მეორეზე სხვაობებზე და მოსმობილ იქნას მიწის ნაკვეთი-ნაკვეთი ე. ი. თვითნებურ მესაკუთრე გლეხს ერთად ჰქონდეს ყველა ნაკვეთი მიწისა; 7. ნება მიეცეთ ცალკე გლეხებს გამოეყონ ხელმე სხვაგვარად, და გამოსეიფეთ დასაკუთრებ მიწები, ამით რომელიც სხვაგვარად განაღდა; 8 რათა უმეტესად გაჭირებულ გლეხ-კაცებს ჩქარა შეუმსუბუქდეთ მდგომარეობა, დაწესდეს სხვაგვარად კომისია ადგილობრივ მცხოვრებთაგან, რომელთაც რიცხვში იქნებიან გლეხებიც; არჩეულნი ფრთხილნი მიერ. ამ კომისიებმა უნდა გამოიკვლიონ, რამდენადაა გაჭირებული ეს თუ ის გლეხი, ხელი შეუწყონ გლეხებს სხვაგვარად ბანკის მიერ ადგილების გამოსეიფებაში. რაც შეეხება იმ აზრს, ვითამც მიწა მართლ მიწის მუშებს უნდა გადაეცეს, რომ კერძო საკუთრება მოსმობილ იქმნას მიწაზე, რის გულისათვის ყველა მიწები ძალად უნდა ჩამოერთვას მესაკუთრეებს, მთავრობას ასეთი აზრი შეეძინა და მათხელ კადეჯ აშობს, რომ ის არავითარ ძალს არ დაზოგავს ასეთ მესაკუთრეთა უფლების დასაცავად. მთავრობა ცნადებს, გლეხ-კაცობა მატარებელი უნდა ემართოდეს მემამულეებს. რუსეთის გლეხ-კაცობა უნდა იცოდეს, რომ ის დაკმაყოფილებულ იქნება მხოლოდ მაშინ, თუ არეულბაზს არ მოახდენს და მშვიდობიანის გზით, მშვიდობიანისა და წინაის შრდით განაგრძობს ცხოვრებას, რომ ხელმწიფე იმპერატორი მუდამ ზრუნავდა და ზრუნავს მისთვის.

ადამიანი ისე ითვალისწინებს, მთავრობას სხვაგვარად აუგდა გლეხობა. სხვაგვარად მიწები გადაეცემა გლეხებს, ამბობს მთავრობა: გადაეცემა „შედავითაინი ზირბები“ . არ ცნადებს, რაინა უნდა იყოს ეს ზირბები, მაგრამ ძველს ამბავს თუ გაგისხეებთ, მაკვადებთ, რომ მთავრობის „შედავითაინი ზირბები“ ყოველთვის მავნებელია მუშა ხალხისათვის. თუ სხვაგვარად მიწები არ გეყოფათ, ანუ გეკმებს მთავრობა გლეხებს, მაშინ გეკატრებულ თავად-აზნაურებს გაკუხადებთ მიწებს და თქვენ მოგვიადით. მთავრობამ კარგათ იცის,

რომ სხვაგვარად მიწები არ გეყოფათ გლეხებს და ამას რომ ამბობს, უფრო აზნაურების განხრეობისთვის ზრუნავს, ვიდრე გლეხების გაჭირვებაზე. მიწას მოგვიადით, ეუბნება მთავრობა გლეხებს, მაგრამ რომელი იფიქროს უნდა იეიდან გლეხებმა მიწა? საიდან უნდა იმთხინ იფიქროს და მეტე რატომ უნდა გადასადან მიწაში იფიქროს? მიწა რომ ამას უნდა ჰქონდეს, ვინც მუშაობს მიწაზე და რათ უნდა მიწა თავად-აზნაურებს ან სხვებს, რომლებიც არ მუშაობენ? სხვაგვარად დაგეხმარებთ, ჰზირბებს მატარებელს მთავრობა გლეხობას: მოვალე ვერ გეყოფადან მიწას, გადასახლებობს დროს ხელს შეგიწყობ, დაგეხმარებთ, რომ უკეთესად დაამუშაო მიწა და სხვა; ყველაფერს მოგიწყობ, არ დაგტოვებ უზტრობით, კომისიებს დაგინაშნავ, რომლებიც ისე მოგვიადან, ისე გაგებდნაიერებენ, რომ შენს ბედს ძალდა არ დაგეყოფონ. ამას ჰზირბებს გლეხებს დღევანდელი მთავრობა და ამისთანავე მოათხოვს გლეხებისაგან: ამბობებს თავი განაბოთ, ხუ „ბუნტობთ“, გიუფრდეთ ხელმწიფე იმპერატორი, კომისიებობდეთ მთავრობას, მატარებელს სცემდეთ მემამულეებს და ხელი არ შეახოთ მათ საკუთრებისა. კურთხეულს მთავრობას ხალხის მოტევილება უნდა: გაგებდნაიერებ, მხოლოდ ჩემი მონა იყავით. მაგრამ ავიწყდება, რომ ასეა მუშა ხალხის მოტევილება შეუძლებელია. გლეხობა არ ენდობს მთავრობას, არაფერს დაუკურებს. გლეხობას მხოლოდ საკუთარი თავის იმედი აქვს და მარტომ არ დაწინაურდება, სხვა მთელი მიწა არ გადავს მის ხელში, სხვა მიწა არ იქნება მისი, ვინც მუშაობს.

ჩვენაზური აზრები

გაფიცვა მთელ ქალაქში.

22 ივნისს მთელ ქალაქში გაფიცვა იყო. ამ დღეს ხალხმა თანაგრძობა გამოუცხადა იმ 27 სალდათს, რომელთა საქმის გარჩევა სამხედრო სასამართლომ დაიწყო. გაიფიცნენ რკინის გზის სახელოსნოები და დეპო, შესწყდა რკინის გზაზე მატარებლის მიმოსვლა, არ გამოვიდნენ სამუშაოდ ტრამვაის მოსამსახურენი, პურის დუქნებისა და აფთიაქის გარდა არ გააღეს არც მალაზიები და დუქნები, არც სხვა სავაჭრო დაწესებულებანი, გაიფიცნენ მოსამსახურენი ფაბრიკა-ქარხნებისა, სახელოსნოებისა, სტამბებისა, ბანკებისა, ქალაქის დაწესებულებანი.

ბებისა, რკინის გზის სამართველოს „სბორის“ ნაწილში 300-მდე მოხელე გაიფიცა და კრება გამართა. სამხედრო საინტენდანტო სამართველოში გაიფიცნენ სამხედრო მწერლები 300 კაცამდე და სხვა. არ გამოსულან ამ დღეს არც ეტლები და არც დროგები. არ ეძინა, რა თქმა უნდა, პოლიციას. ბევრგან ჯარი და ყაზახები დააყენეს. ტყვიის მტყორცნელები დადგეს ალექსანდრეს ბალის წინ და ერევნის მოედანზე. საკამენდანტოსთან დიდძალი ყაზახები დააყენეს. იქვე იდგა ორი დიდი ზარბაზანი. ხიდზე ყველგან ჯარი იდგა. ტყვიის მტყორცნელები და ზარბაზნები დადგეს აგრეთვე ქალაქის გარშემო, მაღლობ ადგილებზე. ქუჩებსა და მოედნებზე ყაზახები და დრაგუნები დადიოდნენ. ხალხს არსად არ აჩერებდნენ. ასეთ მზადების მიუხედავად, დღემ მშვიდობიანად ჩაიარა. ღამე ქალაქი ბნელაში იყო გახვეული, რადგან ფარნები არ აუთთიათ.

საღდათების ყრილობა

კვირას, 18 ივნისს ნავთლულში ტფილისის ჯარის წარმომადგენელ საღდათებმა კრება გამართეს თავიანთ მდგომარეობის შესახებ მოსალაპარაკებლად. კრებას გარს შემოარტყეს დრაგუნთა პოლკი და საღდათებს წინადადება მისცეს დამორჩილებულიყვნენ. ერთი საღდათი გაიქცა; დრაგუნმა თოფი ესროლა, მაგრამ ააცდინა, ამის შემდეგ 38 საღდათი გამოარჩიეს და წაიყვანეს დრაგუნის პოლკის სადგომში, მაგრამ ცოტა ხანს შემდეგ გაანთავისუფლეს.

საღდათების უკმაყოფილება

19 ივნისს ტფილისიდან ყარსისკენ უნდა გაეგზავნათ ერთის პოლკის საღდათები, რიცხვით 40 კაცამდე. საღდათები მეოთხე კლასის ვაგონში (სადაც საქონელია ხოლმე) მოათავსეს. საღდათებმა იწყინეს ეს, მეოთხე კლასიდან თავიანთი ნივთები გადმოყარეს და აფიცერს განუცხადეს, არ წამოვალთ, თუ სახალხო ვაგონებში არ ჩავსხამთო. ამის გამო ერთი საღდათი დაპატიმრეს, დანარჩენი მეორე მატარებლით გაჰგზავნეს.

ღუშეთის მაზრის გაჭირვება

შარშან ღუშეთის მაზრა ძალზე დაზარა-

ლდა მოუსავლობით და სხვა უბედულებით. ბევრ სოფელს ნახევარი წლის სამყოფი არ არ მოსვლია და, რა თქმა უნდა, სახელმწიფო გადასახადების გაღება ვერ მოუხერხებიათ.

კახეთი

კახეთის საუფლისწულო მამულებში გაფიცვა გძელდება (მუშები თხოულობენ სამუშაო დღის შემცირებას, ქირის მომატებას და სხვას). —ამას წინათ გამგემ წინადადება მისცა მუშებს, დაეწყოთ მუშაობა, თანაც დაჰპირდა ზოგიერთ მოთხოვნილების შესრულებას, წინააღმდეგ შემთხვევაში, ვინც მუშაობას არ განახლებს, ყველას უქმად ჩაუვლის წინანდელი საასახური, ე. ი. გამოსვლის დროს პენსია ან შემწეობა არ მიეცემაო. მუქარამ არ გასჭრა, —თუმცა ვადის დანიშვნის მესამე დღეს ს. წინანდალში ზოგიერთმა მუშაობა დაიწყო, მაგრამ ამათაც ისევ თავი დაანებეს. მეორე დღეს ს. წინანდალში გაიმართა ყრილობა. დაესწრო დიდძალი ხალხი, უმთავრესად მუშები, იყვნენ სხვა სოფლიდანაც. გადასწყვიტეს, ერმანეთის მხარი დაუქირონ და გაფიცვა განაგრძონ, ვიდრე მოთხოვნილებას არ დაუკმაყოფილებენ. გამგემ წინადადება მისცა თვიურ მუშებს, სადგომები დასცალეთო. წინანდლის მცხოვრებთ უთქვამთ, არაუშავს რა, დაცალეთ, ჩვენ დაგიტომობთ სახლებსაო. ამ უამად მთელი მამული დაკეტილია, მუშაობა შეწყვეტილია.

მაზრის ადმინისტრაცია ფეხზეა დამდგარი. თელავიდან ჯარი გაიგზავნა წინანდალსა და მუკუხანში. ნათარეულში ყაზახები დგანან. 14 ივნისს თელავში კიდევ მოვიდნენ ყაზახები და ესენიც იმ სოფლებში გაჰგზავნეს.

ფერმის გადაწვა

როგოც ს. ტირქნილიდან გვატყობინებენ (გორის მაზრა), იქ ვილაცხებს გედაუწვავთ ადგილობრივ მემამულის სულხანიშვილის ფერმა. ფერმა მდებარეობდა 2 ვერსის მანძილზე სოფლიდან. იწოდა ორ დღე ნახევარი. გადაიწვა თავლა, რომელიც მოწყობილი იყო ორას სულ საქონლისათვის. გადაიწვა იქვე სახლი სარძეო განყოფილებით, ბედლები, საბძელო და სხვა და სხვა სამეურნეო ავეჯეულობა. ეს სულხანიშვილი ის ვაჟბატონია, რომლის მეოხებითაც

შარშან სოფელ ტირძისში ყაზახებმა 7 გლეხი მოჰკლეს და 8 დაჭრეს. ეს ვაჟბატონი ეხლა გაპარულია სამზღვარ გარეთ.

შორაპნის მაზრა

ალიხანოვმა ქუთაისში მეფობის დროს ყვირილაში გაცარცულ ხაზინის შესავსებათ 201,000 მანეთი დაადო ხარკად შორაპნის მაზრის მცხოვრებთ, რომელთაც მხოლოდ ის დანაშაული მიუძღოდათ, რომ პოლიციისა და დარაჯების მაგივრობა ვერ გასწიეს და ვერ შეიპყრეს ხაზინის გამცარცველნი. ყველამ იცის, თუ რა შეუბრალებლობა და სისასტიკე გამოიჩინა გულქვა მბრძანებელმა ხარკის აკრეფის დროს: რამდენს ოჯახს გამოაცალა ხელიდგან მარჩენელი ხარი, ხბოიანი ძროხა, ცხენი და სხ. მაგრამ ამდენ ხანს ყველაფერს ხმის ამოუღებლად ითმენდა თავხარ დაცემული ხალხი; მხოლოდ ეხლა, როდესაც ალიხანოვის გადაყვანის შემდეგ ხალხი ცოტათი გონს მოვიდა, იგი დაეკითხა თავის თავს, რა კანონის ძალით, რა უფლებით გადაგვანდევინეს 201,000 მანეთი ყვირილის ხაზინის შესავსებადო? ჩვენ რა მოვალე ვიყავით ხაზინისათვის გვეყარაულნა და დარაჯების მაგივრობა გაგვეწია, როდესაც ამ დარაჯების შესანახად მთავრობა ტყავს გვაძრობსო? როგორც ეხლა გავიგეთ, შორაპნის მაზრის საზოგადოება განუზრახავს, მოსთხოვოს მთავრობას უკანონოდ წაღებულ ფულის უკანვე დაბრუნება.

ს. ხაშმი (გარეკასეთი). აღარ ვიცა, სიადან დავიწყეთ. სთქმელი ძალიან ბევრია, მაგრამ მოკლეთ სჯობა. ორი მაგალითი ვიცა ჭერ-ჭერობით უმადალითა უტიფრობისა: ერთი მინისტრების უტიფრობა-უსვინდისობა; მთელი სათათბირო ერთხმად უცხადებს უნდობლობას, ეუბნება წადითო, ასინა კი მაინც მაგრა სხედან თავის ადგილზე და განგრძობენ უკმეხ მოქმედებას. მეორე მაგალითი უტიფრობის ჩვენებური მამასხლასი-იასუბ იმედშია. მთელი სოფელი ერთხმად ეუბნება, აღარ გვინდის, რაც მოგატყუე, ეგერ გეოფთა, შესწამე, თუ არა ჩვენი ფული, მაგას აღარ გამოგვიადებთ, ოღონდ წადა აქედანაო. საქმე აქამდის მიდის, რომ ამ კაცს შარში უშვერის ლექსებით ღანძღვენ, ათრევენ, ის მაინც უურს არ იბერტყავს, დაძვრას არ აზარებს, თითქოს მას აღარც კეთილ-

გონიერება განხედს სდამე და აღარც თავმოყვარობა ასე გვეუბნება: მე უნდა დავამტკიცო, უნდა შევადგინო მოდელატო, ე. ი. სოციალდემოკრატები სულ-ვეკლანი ერთად, თუ მარტო ი. იმედშია.

მაგრამ, ბატონო, შეგვიბრძალეთ, საქმეს ნუ გვატყდებ; ჩვენ სოფელელები რა შუაში ვართ, აქვებმა წაიკიდნენ, კოზაკი შუაში გაჭელიტესო. ჩვენ კი თავი დავგვანებე, მუშაობაში ხელს ნუ გვიშლი და მერე რაც გენებოს, ის დამტკიცე, თუნდა დამტკიცე, რომ კაცს ორი გული აქვს, გძელი კუდი, თავში დამხალი ტვიჩის მაგიერ, და სსვას, რაც გენებოს.

მხოლოდ ჩვენს სოფელს-ხაშმს-კი თავი დანებე. მაგრამ იმედშია იხლსს ეუბნება, მეორედაც მე ამომინჩეთ, თორემ სოფელს ცუდი დღე დაუდგებაო. ხალხი ჩიხქოლობს, აღარ იცის, საქმეს როგორ მოავლეს ხელი.

თუ ცოტადღეხი კიდევ დანჩენია კაცს აღამიანობა, ის თავის თავზედ ნაკლებს უნდა ფიქრობდეს, ვიდრე მთელს სოფელზედ, სოფელი თავის ინტერესების სთვარავად არ უნდა გამოიყენოს, თავს ნება არ უნდა მისცეს, სოფელმა უისამხეობაც კი ნახოს იმის გამო, არამც თუ აუღამიყალი ასტეხოს და ერთმანეთს მიახეთქოს მთელი ხალხი. მე მწამს, რომ ჯერ ამდენი გონიერება კიდევ შერჩენია ბ. იმედშია, რომ თავის ნებთ განხებებს თავს ნაკისრს თანამდებობას, ვინაიდან ხალხი მას აღარ ენდობა.

ს. ხაშმიც დიდი მადლობელი იქნება, თუ ისე გათავდება საქმე, რომ უისამოვნება არ მოხდება, თუ არა და სოფელი მაინც დანიერია ერთს კაცზედ, იცოდეს ვეკლამ.

ხაშმიელი.

რ უ ს ე ბ ი

გლეხთა მოძრაობა.

ყოველ მხრიდან ერთი და იგივე ამბავი მოდის, რომ გლეხები მაგრად არიან და კმისადებიან. რაზანის გუბერნიისაში კაცანებაც არ უნდათ იმისა, რომ ცხოვრების წესის შესწველად ვითომ საჭირო აუფს დრო და რომ ეს საქმე ჯერ კიდევ უნდა გადაიდოს.

— რატომ? რატომ? გკითხვთ გლეხი — მიეცა მაწა მას, ვინც სასხლით და ოფლით რწევს, მარხა და გათავდა საქმე.

ამსახვე ოწერებთან კაცხანის გუბერნიადან. ჯერ კიდევ ახალ ხანში ეს მხარე ძალზე მიერუებული იყო და იქ სრული მშვიდობიანობა სუფევდა. სინუმეს მხოლოდ უბიერ და დაბეჩავებულ ხალხის ოხვრავებებს არღვევდა. ესლა კი იმავე კაცხანის გუბერნიაში გლეხებმა აი რა დაბარეს თავიანთ წარმომადგენელთ, როცა სხელმწიფთა სთათბირში ჰგზავნიდნენ :

გაბედულლათ და გადაწვევით იმეჩმედეთ და არც ერთს მოთხოვნილებასე ხელი არ აიღოთ, უეჭველად ძირიან ფესვიანათ შესრვალეთ ახლანდელი წესწობილება — მიაზვეთ თავისუფლებანი. მოუბავეთ თავისუფლებას ვეკლას იმათ, ვინც განმანთავისუფლებელ ბრძოლასში დაისაჯა; მიაზვეთ ახლი სარჩებნო უფლებას, ახლი სთათბირის დაწესება. „ჩვენ ჩვეულის ბატონ-ბატონები ვართ, ვეკლას დანარჩენი მმართველნი კი ჩვენა მოურავებო და ნოქრები არიან, ხოლო ბატონი თავის მოურავს კი არა სთხოვს, არამედ უბრძანებს. ამიტომ ხალხის წარმომადგენლებმა უნდა უბრძანონ და არა გამოითხოვონ. გვეყო მოთმინება. დრო დადგა, ბოლო მოუღოთ ძველ წესებს და ახლი ცხოვრება გავაძიეოთ“. „დეე იტადნენ სთათბირის წევრებმა, რომ თუ ხელცარიელნი დაბრუნდნენ—შერცხვენდნენ იქნებთან. დეე ისეუ მოკვდნენ თავისუფლებისათვის, სხელგონი სიკვდილი სჯობს. მთავრობას ურჩევნია, სთათბირის დათხოვნას არც კი გაიფიქროს, თორემ ვეკლას მახრებს მოედება ალი...“

ასევე მტკიცეთ არიან გლეხები ნიუგოროდის გუბერნიაში. ამის შესახებ ნიუგოროდის სეგუბერნია ერობის ხმოსანი მოგვითხრობს:

„გლეხობას მოითხოვს მიწას, რომ მთელი მიწას სხელმწიფთა თუ კერძო მათ გადაეცეს. ამბობენ, რომ მიწას ღვთისა და იმას უნდა ეკუთვნოდეს, ვინც თავის ძალდებით მუშაობს. მიწას არც გაიღვას, არც გაქარავება არ შეიძლება. სხელმწიფთა სთათბირად უზირველესად ეფლისა მთელი მიწას გლეხობას უნდა გადასცეს. თუ ასე არ მოიქცევა, სთათბირი არ აასრულებს, რაც ხალხმა დაავალა. სთათბირის დათხოვნას მთავრობას ვერასოდეს ვერ გაჰბედავს. მთელი გლეხობას როგორც ერთი კაცო აღსდგება იმათ დასაცვლად, ვინც მან სთათბირში გაჰგზავნა“. თუ მთავრობამ არ აასრულას სთათბირის ვეკლას მოთხოვნილებანი, მაშინ მოხდება სმანიელი ამბობა.

მაგრამ დგანან მიერუებული სხელმწიფთა გუბერნიის გლეხებიც. ომობრეცვის მახრადან ოწერებთან :
სხელმწიფთა სთათბირის ჩვენის მახრის გლეხობა სრული ნდობით და იმედით უყურებენ. ფიქრადც ვერ წარმოუდგენიათ, რომ შესაძლებელია სთათბირის გარეკას. „თუ გარეკას სურთ, მაშინ რიდასთვის ოწვევდნენ. თუ გარეკენ, მაშინ მთელი რუსეთი აჯახედება.“

ასეთივე ცნობები მოდას ტავრიდის გუბერნიადან.

სომიერობლის მახრის ზოგერთ სოფლის სხეოგადებებს ახრად ჰქონდათ შემამულებთაგან შექობინათ მიწას სეგლესო ბანკის შემწეობით. ესლარა კი გაიკეს სხელმწიფთა სთათბირის ახრად და წაიკითხეს მშრომელ ჯგუფის დადგენილება, იმვითის ერთობით უარა სთქვეს მიწის ეადვასე და დადგენეს, მოურადონ სთათბირის გადაწვევითლებას. სოფლის სხეოგადებთა ერიღობებზედ განახების დადგენენ, თავიანთ წარმომადგენელთ გამარჯვებანს უსურვებენ, მთავრებენ ფიცს, ჰზირდებთან შეკლას და სთხოვენ, ბოლომდე დაიცვან ხალხის სეჭარობას. ხალხმა ძალიან გამოიღვიძა. თათრებიც კი გაფიციცებოთ თვალ-ურს დაკვნებენ სთათბირის მოქმედებას.

სანიტერესო ცნობებს იტობანიების ბოლტავის გუბერნიადან გლესთა ცხოვრების შესახებ.

ესლას ვერავინ შეარევეს გლესთა ერთობას. ძალიან სეურადდებოდა შემდეგი გარემდება : ერთ სოფელში გლეხებმა შემამულებთა მიწების გეგმაც კი შეადგინეს, რომელნიც მათ უნდა გადაეცეს. მთრე სოფელში ცხარე სჯახ-ბანსი აქვთ იმის შესახებ, თუ როგორ შეიმუშავონ მიწები, რომელიც მალე გადავას მათ ხელში.

სთათბირის მშრომელთა ჯგუფმა მიიღო შემდეგი განცხადებანი გლესებისაგან :

1. — სოფ. ნიკოლაევკის (სომიბისავის გუბ) გლეხებისაგან; „ჩვენა ბატონებმულთა წარმომადგენელთ, მოგმართავთ თქვენ და სხელმწიფთა სთათბირის ვეკლას წევრებს. მტკიცედ და შეურეველად დაიცევით ხალხის ვეკლას მოთხოვნილებანი. დაბეჩავებული ხალხი თქვენგან ნუგეშს მოეღოს. ნუ შესწვევით თქვენს მუშაობას. კარზედ მომდგარი სეჭარობას დაუფრებლავს გადაწვევას თხოვლობს. ხალხის მოთმინების ფადა აავსო, მოთმინების ძიფი სწედება. სეუგუნობით მოგროვადოა მძეულავრება მხავრელთა წინააღმდეგ ბობქრობის

საღმის გულის და მხედ არის გადმოხეობის. აქამდე ხუ მიიყვანო, დაქმურეთ მოგვიზოვოთ მიწა და თავისუფლებო, დარწმუნებულა იყავოთ, რომ თქვენ მხარს გაჭერთ საღისო, რომელიც მხედისა, დაიგვას თავისო არხეული კანცოა და შეღასული სსამართლი. თქვენთან არს ღმერთი და მისი სსამართლი.

2. — ს. პოხომოვსკიდან (ხარე გუბ.) ჩვენ, მოქალაქენი ორივე სქესისა სოფ. მხომოვსკისა სარევის გუბერნიისა, შეკავრებენით მატინგზე რიცხვით 420 კაცი და ვსტანოთ, რომ მოავრობას არა სურს საღისის მოთხოვნილებათა დაკმაყოფილებას, რომ მან დაჭკარგას საღისის წდობას, და სურს წინანდებურად საღისის გეგვლეფა და ძღმომრეობას, ამიტომ ურილობას მოუწოდებს საღისს აღსდგეს თავის ინტერესების დასაცვლელად და ძღლით ჩამოაგდოს მონობის უღელი და მოაზოვოს მიწა და თავისუფლებას. ჩვენ ვიცით, რომ მხოლოდ ბრძოლით მოვიზოვებოთ ჩვენს უფლებას და, ამიტომ მოვასხსენებოთ მშრომელ ჯგუფს, რომ მრავალ-მილიონიანი მშრომელი გლეხობას შეგნებულ მუშებთან ერთად მხარს დაუჭერს გლეხთა წარმომადგენელი სიტყვით და საქმით. იბრძოლოთ ბოლომდე, ჩვენ თქვენთან ვართ. გაუმარჯოს მიწას და თავისუფლებას.

ამ დადგენილებას ვუერთდებოთ ჩვენც, სოფ. დეგრეშევსკის მოქალაქენი, შეერთებულნი ურილობასზე, რიცხვით 290 კაცი.

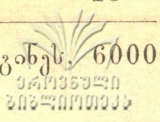
მუშათა მოძრაობა.

უსაქმოდ დარჩენილ მუშათა ზეტერბურგის საბჭომ გამოსტყა მოწოდება რუსეთის ყველას უსაქმოდ დარჩენილთა მიმართ. ეს მოწოდება შემდეგის სიტყვებით ბოლოვდება :

შეთანხმდით და შეკავშირდით ყველას ქალაქებში, უსაქმოდ დარჩენილნი ამსხანგებო, თავი მიანებეთ მორჩილებას და მოთმინებას. შეერთდით და დაიარსეთ უსაქმოდ დარჩენილთა საბჭოები, მოითხოვეთ სსხოგადო საქმეების მოწოდება ყველას უსაქმოდ დარჩენილთათვის.

— სტამბების მომუშავეთა კავშირის მოსკოვში ზრეტესტი გამოუცხადებია სტამბების ზეტრონთა წინააღმდეგ, რომელთაც მთავრობას მიმართეს და სთხოვეს დახმარება. კავშირმა ამსხთანავე დაადგინა, ურადლებას არ მიაქციოს სტამბის ზეტრონთა მუქარას მუშების დათხოვნიის შესახებ, რადგან კავშირის ამის წინააღმდეგ საბრძოლველად ძღლი

შესწევს. ამ კრებაზე, სადაც ეს დაადგინეს, 6000 მუშა უფილია.

— შეგნებული მუშები დიდ ბრძოლას ეწევიან შავ რაზმელთა წინააღმდეგ. ჯერ იარაღს ართმევენ, მერე ნიშნებს და, თუ მაინც არა ეშველით რა, მაშინ სსსტიკ ზომებსაც ხმარობენ მათ წინააღმდეგ. ერთი შავი რაზმელი მუშა კინაღამ ქარხნის ანთებულ ფეხში არ ჩააგდეს. მერე კი წაუსვენს რადან სადებავი და ისე გამოისტუმრეს. ერთსაც ესევე საქმე დაჭმართეს, მერე ტომარაში ჩასვეს და გარედ გამოაბრათ.

— ზეტერბურგში ნევის წასტყვის რაიონის მუშათა შორის მოძრაობას ძღლიერდება, ზოლიციის ცნობებით, მუშები საყოველთაო გაფიცვას აზარებენ.

— ქ. მოგალევში მეტევე შეკირდებამა კასთავის გაფიცვა. შექარხნებია დამარცხდნენ; შემოიღეს 8 საათის სამუშაო დღე.

— ატკარსკის მხარაში გლეხები უარს ამბობენ რეიონის გზაზე მუშაობასზე. ისინი თხოულობენ ხელულისის მომეტებას.

— სუჯის შაქრის ქარხნის მუშებმა მოითხოვეს ქარის მომეტება და მუშაობას თავი კასნებეს. ქარხნის ზეტრონი დაჭმირდა დაკმაყოფილებას და მუშებმა ისევე დაიწვეს მუშაობას.

— ამის წინად ევანტოროაში მომხდარ არეულობის შესახებ გამოარკვეა, რომ დუვანის წისქვილის დასტემაჩს ახლო-მხლო სოფლების გლეხებია. ისინი თურმე ამბობდნენ, რომ ზური, რომელიც ამ წისქვილში იფეკება, ჩვენიათ, და მისულის ურმებით. ჯარის მოსწრებამდას გლეხებს ბლომად წაედოთ ფეკილი. აქვე მეოთ ზოლიციელებისათვის გლეხებს უთქვამთ : ჩვენ ჩვენა ფეკილი მიგვქარს და ზეტარა ხანს უკან ბევრ სხვას რამესაც წავიღებოთ.

ზვილი თავისუფლება

იმ ქვეყნებში, სადაც სალხემწიფოს თვით ხალხი განაგებს, თავის არჩეულ საწლო კაცების შემწეობით, ყოველს მცხოვრებს აქვს უფლებები, რომელითა წართმევა ან შეღახვა არავის შეუძლია. ამ უფლებებით ყველა სარგებლობს, რა ტომისა, ჩამომავლობისა, ან რჯულისა უნდა იყოს, სარგებლობს მდრიდორიც და ლარიბ-ლატაკიც. ამ უფლებათა თავისუფალ სარგებლობას უწოდებენ თავისუფლებას. ამისთანა თავისუფლება ზვილია. აქ ჩა-

მოვთვლით მათ და თან განვმარტავთ, თუ რაში მდგომარეობს თვითეული მათგანი:

1. პიროვნების ხელშეუხებლობა

ე. ი. არავის, არც მთავრობის კაცს, არც სხვას არ შეუძლია ტყუილ-უბრალოდ ვინმე შეურაცხყოს ან ავნოს რამე, არავის შეუძლიან დააპატიმროს ადამიანი, თუ ხელთ სასამართლოს დადგენილება არა აქვს. მოსამართლეს კი თვით ხალხი ირჩევს და მთავრობას ხელი არა აქვს სასამართლოს მოქმედებაში. მაგალითად ინგლისში ამისთანა წესია: ვთქვათ ვისმეზიდ ექვი მიიტანეს, რომ მან ბოროტ-მოქმედება რამე ჩაიდინა ან დანაშაულობა რამე მიუძღვის და დააპატიმრეს. დაპატიმრებული 24 საათის (ხოლო იმ ადგილებში, საცა მსაჯული არ არის და იგი დაშორებულია, 3 დღის) განმავლობაში უნდა წარუდგინონ მსაჯულს. მსაჯული გამოუცხადებს, თუ რა ბრალსა სდებენ და დაუყოვნებლივ გამოიძიებს საქმეს. თუ აღმოჩნდა, რომ დაპატიმრებული დამნაშავეა, მაშინ მსაჯული წერილობითი ბრძანებას გასცემს, რომ დამნაშავეს დაპატიმრება გაუგრძელონ, და სამართალში აძლევს. მსაჯულმა თავის ბრძანებაში უნდა აღნიშნოს დაპატიმრების მიზეზიც.

ხოლო თუ მსაჯულმა სცნო, რომ კაცი უსაფუძვლოდაა დაპატიმრებული, და გაანთავისუფლა, ნაპატიმარს უფლება აქვს სისხლის სამართალში მისცეს ის, ვინც მის დაპატიმრების ბრძანება გასცა, გინდ ეს დიდი მოხელეც იყოს, და აგრეთვე ისინიც, რომელთაც ეს ბრძანება აასრულეს. ნაპატიმარს შეუძლიან, აგრეთვე, მოსთხოვოს მათ იმ ზარალის ანაზღაურება, რომელიც მას უსაფუძვლო დაპატიმრებამ მიაყენა.

ხალხის მოხელე ან ის პოლიციელი, რომელმაც დაპატიმრა, თავს ვერ გაიმართლებს მით რომ, მე „უფროსმა მიბრძანაო“. უმცროსი მოხელე მოვალე არ არას აასრულოს უფროსის ბრძანება, რომელიც უსაფუძვლოდ ან უკანონოდ მიაჩნია, და თუ ამისთანა ბრძანება აასრულა, იგი პასუხს აგებს სასამართლოს წინაშე.

არც თუ ვისიმე ბინაში შესვლა, იქაურობის გაჩხრეკა და გადაქოთება შეუძლიან პოლიციას, თუ ხელთ სასამართლოს წერილები-

თი ბრძანება არა აქვს, და ისიც მხოლოდ მისი ჩასვლამდის შეუძლიან. არავის შეუძლიან წერილების გახსნა ფოსტაში, თუნდ უმალღესი მოხელისაგან ჰქონდეს ნაბრძანები. ეს შეიძლება მხოლოდ მაშინ, თუ აქვთ სასამართლოს წერილობითი ბრძანება. ამის დამრღვევი პასუხის მგებელია სასამართლოს წინაშე.

ყველას, იქნება ეს ქართველი, სომეხი, თათარი, რუსი, ფრანგი თუ სხვა რაიმე ტომის ან რჯულის კაცი, თავისუფლად შეუძლია, საცა უნდა იქ წავიდეს ან დასახლდეს, რა ხელობასაც უნდა იმას მოჰკიდოს ხელი, ან სხვა და სხვა ქონება შეიძინოს. ქაღალდები კი, რომელშიაც კაცის გვარი, სახელი, წლოვანება და სხვა აღნიშნული (ეგრედ წოდებული პასპორტები), და ურომლისოდ ჩვენში კაცი ფეხს ვერ გადადგამს, განათლებულ ქვეყნებში უცხო ხელია. ამერიკაში ყველას იარაღის ტარების უფლებაც კი აქვს.

იმ ქვეყნებში, საცა პიროვნების ნამდვილი ხელშეუხებლობაა, შეუძლებელია რაც ჩვენში ეხლა ხდება: იქ ვერ იფარფაშებს უბრალო ჩაფარი, ყაზახი, პოლიციელი ან აფიცერი, რომელთაგან თვითეული ჩვენში ნამდვილი მეფეა და მთელ ხალხს თავის ქეიფზე ათამაშებს. გუბერნატორი იქ ვერ გამოსცემს საგანგებო წესებს, რომლის ძალითაც უბრალო დანაშაულობისთვის კაცს სიცოცხლეს უსპობენ. შეუძლებელია იქ ტყუილ-უბრალოდ საომარ დროის წესების გამოცხადება, ხალხის დახოცვა და ქუჩაში ხალხის უდიერი ჩხრეკა, ცემა-ტყეპა და ყველა ის, რაც ჩვენებურს კაცს კარგა აქვს გაცნობილი.

2 სინდისის და რწმენის თავისუფლება

ე. ი. ყველას თავისუფლად შეუძლია თავის რწმენა, აზრი იქონიოს, თავის რჯულს მისდიოს. შეუძლია სწამდეს ღმერთი, უარჰყოს იგი, ერთი სიტყვით თავის აზრის, რწმენის და რჯულის საქმეში არავის არ უნდა დაეკითხოს, არავის შეუძლია ძალით მოახვიოს ესა თუ ის აზრი, რწმენა და რჯული, მით უმეტეს არავის შეუძლია ამა თუ იმ აზრის ან რჯულის გულისათვის შეაწუხოს ან სდევნოს ვინმე. ყველა ეს სინდისის საქმეა და მისი შეზღუდვა, შევიწროება არავის შეუძლია.

3 და 4. თავისუფლება სიტყვისა და წერა-კითხვისა

ე. ი. ყველას თავისუფლად შეუძლია თავისი აზრი, რწმენა, გამოსთქვას, დაწეროს ან დაბეჭდოს. ამისათვის ყველას თავისუფლად შეუძლია სტამბა იქონიოს და ჰბეჭდოს ყოველგვარი წიგნები, წიგნაკები, ჟურნალ-გაზეთები, ფურცლები და სხვა. და ყველა ამისთვის სრულიადაც არ არის საჭირო მთავრობის რაიმე ნებართვა. ამ წიგნაკებში, ჟურნალ-გაზეთებში, ფურცლებში ყველას თავისუფლად შეუძლია ანგარიში გაუწიოს და გაჰკიცხოს მთავრობის და მოხელეთა მოქმედება, ძალიან წარჩინებულნიც რომ იყვნენ ეს მოხელენი. დაბეჭდილ წიგნაკების, ჟურნალ-გაზეთების და ფურცლების გავრცელება და ვაჭრობა ყველას თავისუფლად შეუძლია.

აგრეთვე ყველას შეუძლია თავისუფლად ლაპარაკი კრებებზე, ყრილობებზედ. ყველას სრულიად თავისუფლად შეუძლია გაჰკიცხოს და ანგარიში გაუწიოს მთავრობის და მოხელეთა მოქმედებას და არავის შეუძლია ეს დაუშალოს.

ხოლო თუ ვინმემ ბოროტად გამოიყენა ეს თავისუფლება და ლაპარაკში ცილი დასწამა ვისმე, ჰორი გაავრცელა ან ტყუილი ცნობა მიაწოდა ხალხს, მაშინ დამნაშავე პასუხს აგებს სასამართლოს წინაშე.

სიტყვის და წერის თავისუფლებას დიდი მნიშვნელობა აქვს და იმიტომ არის საჭირო, რომ მოხელეთა ძალმომრეობა შეიზღუდოს. თუ მსაჯული უკანონობას ჩაიდენს, მოხელე ქრთამს აიღებს ან დასჩაგრავს ვისმე, ვინ გამოესარჩლება უძღურს? თავისუფალი სიტყვა. რაკი თავისუფალ სიტყვის შემწეობით უკანონობას გაიგებენ, ხალხი ეცდება თავიდან აიშოროს და დასაჯოს ამისთანა უკანონობის ჩამდენი მოხელენი.

5). თავისუფლება კრებისა

ე. ი. ყველ ადამიანს სრული უფლება აქვს საცა უნდა და რამდენიც უნდა შეიკრიბნენ, რათა თავიანთ საქმეებზე და სხვა და სხვა საჭირ-ბოროტო საკითხებზე მოილაპარაკონ. ამისთვის სრულიადაც საჭირო არ არის მთავრობის რაიმე ნებართვა ან განცხადება. ხალხს შეუძლიან მრავლად შეიკრიბოს და

და ქუჩა-ქუჩა იაროს სიმღერით, დროებით და სხვა. არც თუ ამის დაშლა შეუძლიან ვისმე. ამ კრებებზე თავისუფლად შეიძლება ლაპარაკი სხვა და სხვა საგნებზე, მთავრობის, მოხელეთა მოქმედებაზე და სხვა...

კრების თავისუფლებას დიდი მნიშვნელობა აქვს ხალხისათვის, რადგან ხალხს თვით-მოქმედებას აჩვენებს...

6. კავშირების თავისუფლება

ე. ი თუ რაიმე მიზნის მისაღწევად რამდენიმე კაცს შეერთება, შეკავშირება სურს არავის შეუძლია ამის დაშლა. კავშირების შედგენა ერთობ ესაჭიროებათ მუშებს და გლეხებს, და საზოგადოთ მათ, ვინც სხვა და სხვა მეპატრონეთაგან არის დაჩაგრული და შევიწროვებული. მეპატრონენი და მემამულენი ცდილობენ რაც შეიძლება მეტი სისხლი გამოსწოვონ მუშებს და გლეხებს. ამიტომ მეპატრონეს ან მემამულეს სრულიადაც არ აწუხებს მუშისა და გლეხის გაჭირვება. ღარიბმა და მშრომელმა ხალხმა კარგა იცის, რომ მეპატრონენი და მემამულენი მათ გაჭირებას არ უშველიან: მუშა და გლეხი შეიძლება წელეებზე ფეხს იდგამდეს, სნეულდებოდეს, სიბნელით იყოს მოცული, შიშველ-ტიტველი და მშიერი დაიარებოდეს, ყველა ეს არ აწუხებს მეპატრონეთ და მემამულეთ.

მუშებმა შეიგნეს, რომ თავიანთ მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად თვითონვე უნდა იზრუნონ. და აი ამისთვის იგინი ერთმანეთს უკავშირდებიან, შეთანხმებულ მოქმედების პირობას სდებენ და კავშირს აარსებენ. ყოველი მუშა ცალკ-ცალკე მეპატრონესთან ბრძოლაში სუსტია: იგი ვერაფერს გააწყობს მასთან. მეპატრონე ადგილიდან დაითხოვს და მის მაგიერ მისვე ამხანაგს მიიღებს. ხოლო თუ მუშები პირობას დასდებენ, რომ ერთი პირი იქონიონ, ერთად იმოქმედონ, მაშინ იგინი უკვე ძალას წარმოადგენენ, იმისთანა ძალას, რომელსაც მეპატრონემ ძალაუნებურად ანგარიში უნდა გაუწიოს. მაშინ იგი ისე უდიერად ველარ მოვებრობა მუშებს, რადგან იცის, რომ ერთს რომ აწყენინოს ან ტყუილუბრალოდ დასაჯოს, მას ამხანაგები გამოესარჩლებიან. ძალაუნებურად უთმობს მუშებს და თან-და-თან მუშები აუმჯობესებენ თავიანთ მდგომარეობას.

გლახებდაც სკირიათ შეკავშირება: მემამულეებთან საბრძოლველად და მეურნეობის გასაძლიერად. მემამულეებთან საბრძოლველად გლახები კავშირს აარსებენ და საიჯარო ქირის შემცირებას მოითხოვენ. თუ მემამულემ არ დაუთმო, მაშინ იგინი მოსამსახურეთ ჩამოართმევენ, მუშებს არ მისცემენ მიწების დასამუშავებლად და სხვა. შეკავშირებულ გლახებს შეუძლიათ მთლად ჩამოართვან მიწები მემამულეებს. როდესაც შეერთებულის ძალით ებრძვიან მემამულეებს, გლახები ყოველთვის თავისას გაიყვანენ, იმიტომ რომ ერთი პირი აქვთ, თორემ წინად ერთი რომ უარს ეტყოდა უზომო იჯარის ფასის გადახდაზე, მისივე მეზობელი იღებდა მიწას.

გაუმჯობესებელ იარაღის, კარგი თესლის შესაძენად და ნაწარმოებ საქონლის, პურის, კვერცხების, ერბოს და სხვა გასასყიდად გლახებს კავშირები ესაჭიროებათ. გაუმჯობესებულ იარაღის და საუკეთესო თესლის შესაძენად საჭიროა დიდი ფული. ერთი გლახი ვერ შესძლებს ყველა ამის შეძენას. საერთო ძალღონით კი, საერთო ფულით, გლახები შესძლებენ როგორც გაუმჯობესებულ იარაღის, ისე საუკეთესო თესლის შეძენას. საქონლის გასასყიდად საჭიროა გლახმა იცოდეს საით წაიღოს საქონელი, რამდენი დაამზადოს, — ამასაც იგი მარტოკა ვერ მოახერხებს. ამასაც ხარჯი უნდა! საზოგადო ძალღონით კი მათ შეუძლიანთ გაიჩინონ საზოგადო საწყობი, საზოგადო დუქანი, იქონიონ მიწერ-მოწერა ვაჭრებთან და მყვლეფელ ჩარჩებსაც თავს დაახწევენ. ამრიგად კავშირებს გლახებთათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს.

7. გაფიცვის თავისუფლება

ე. ი. ქარხანა ფაბრიკის, სოფლის მუშებს და საზოგადო სავაჭრო, საზოგადოებრივ და საქალაქო დაწესებულებაში მოსამსახურეებს, თუ მათი გაქირება აუტანელი გახდა, შეუძლიანთ **გაფიცვა გამოაცხადონ**, ე. ი. მუშაობაზე ხელი აიღონ და ამისათვის პასუხს არ აგებენ.

თუ გაფიცვის თავისუფლება არ არის, კავშირების თავისუფლება მაშინ ფუჭი სიტყვა იქნება, და ხალხს არ მოუტანს იმ სარგებლობას, რომლის მოტანაც შეეძლო. ერთმა მუშამ

მუშაობა აღკვეთოს, მეპატრონე მაშინვე დაითხოს. მაგრამ თუ მრავალი მუშაობის შეწყვეტის შედეგად მუშაობას, მაშინ მეპატრონე იძულებულია დაუთმოს, რადგან თვითელი მოცდენილი დღე მას დიდს ზარალს აყენებს. ხოლო მუშების დათხოვნა არ შეუძლიან, რადგან დათხოვნილ ამხანაგების ადგილის დაჭერას არაფერი ეკისრება. ამრიგად, რათა კავშირის მოქმედებას რამე ნაყოფი მოჰქონდეს, საჭიროა, კავშირების თავისუფლებასთანავე გაფიცვის თავისუფლებაც არსებობდეს; ხოლო თუ გაფიცვის თავისუფლება არ იქნება, მაშინ ყოველ გაფიცვაში მთავრობა ჩაერევა თავის ჯარით და პოლიციელებით და მუშებს გაფიცვას შეაწყვეტინებს, რადგან მუშები გაცილებით სუსტები არიან, ვიდრე მეპატრონეთა და ჯარის კავშირი.

ამრიგად ყველა მშრომელს გაფიცვის თავისუფლება ისევე ესაჭიროება, როგორც დანარჩენი თავისუფლება“.

ამრიგად პიროვნების ხელშეუხებლობა, თავისუფლება სინდისისა და რწმენისა, სიტყვა—წერისა, კრებისა, თავისუფლება კავშირებისა და გაფიცვისა, აი, ის შვიდი უმთავრესი თავისუფლება, რომელიც უნდა ჰქონდეს ყოველ ადამიანს განურჩევლად სქესისა, სარწმუნოებისა, რჯულისა და ეროვნებისა.

რედაქტორ-გამომცემელი მ. ადამაშვილი.

ყოველდღიური საზღაოტიკო და სავაჭრო-ტურისტო-გაზეთი

უ რ ლ ე ა

სურათებიანის დამატებით

ფასი ფაზეთისა:

კავკასიაში და რუსეთის ყველა ქალაქში გაგზავნილი ერთის წლით	7 მან.	} საზღვარ-გარედ გაგზავნილი	ერთის წლით	11 მან.
ეთის თვით	50 კაპ. სურ.		} ერთის თვით	1 მან.
დამატებითი	80 კ.			

პირველ ივნისიდან წლის დამთავრებამდე გაზეთი ეღირება 4 მან.

კანტარის ადრესი: ვანქას დადი ქუჩა, სასლა მანტარუხოვისა.

სტამბა „**იღეალი**“ (მ. დ. კიკნაძისა)

ნიკოლოზის ქუჩა, მილოვის სასლი № 6.